



«ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ»  
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ



ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ  
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ  
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2022

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ

*Խառը ուսուցման տեխնոլոգիաներ*

ԱՌԱՐԿԱ

Տիգիկա

ՀԵՂԻՆԱԿ

Անուշ Մխիթարյան

ՄԱՐԶ

Կոտայք

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

Արագյուղի «Տիգրանակերտ կրթարան» միջ. դպր.

Երևան 2022

# Բովանդակություն

Ներածություն .....	3
Ի՞նչ է խառը ուսուցումը .....	5
Խառը ուսուցման կազմակերպման նպատակով կիրառվող հարթակներ.....	6
Խառը ուսուցման տեսակները.....	7
Խառը ուսուցման առավելությունները.....	11
Արդյունավետ հետադարձ կապ ապահովելու ուղիներ.....	12
Եզրակացություն.....	17
Գրականության ցանկ.....	18

## Ներածություն

Կրթության մատչելիությունն ու հասանելիությունը՝ որպես հասարակության զարգացման ու առաջընթացի հիմնական միջոցներ, ամրագրվել են դեռևս 1990-ականներին, երբ ՄԱԿ-ի և ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի անդամ երկրների կողմից ընդունվեցին «Երեխաների իրավունքների մասին կոնվենցիան» (1989թ., ՄԱԿ) և «Կրթությունը բոլորի համար համաշխարհային հռչակագիրը» (2002թ., Դակար):

ՀՀ Ազգային ժողովը 2014 թվականի դեկտեմբերի 1-ին ընդունել է «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքը (ՀՕ-200-Ն), որով նախատեսվում է հանրակրթության համակարգում անցում կատարել համընդհանուր ներառական կրթության: Համաձայն օրենքի՝ մինչև 2025 թվականի օգոստոսի 1-ը հանրապետությունում կներդրվի համընդհանուր ներառական կրթության համակարգը:

Ներառական կրթությունը՝ յուրաքանչյուր երեխայի համար, այդ թվում՝ կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող, զարգացման առանձնահատկություններին համապատասխան, անհրաժեշտ պայմանների և հարմարեցված միջավայրի ապահովման միջոցով կրթական գործընթացին առավելագույն մասնակցության և հանրակրթության պետական չափորոշիչով սահմանված արդյունքի ապահովումն է:

Գիտության զարգացումը մեզ լավ հնարավորություն է տալիս հասկանալու, թե ինչպես է տեղի ունենում սովորելու գործընթացը: Երբ արտաքին աշխարհից տեղեկատվություն ենք ստանում, այն սկզբում առնչվում է մեր կարճաժամկետ կամ աշխատանքային հիշողությանը: Որպեսզի կարողանանք արտաքին աշխարհից տեղեկություն ստանալ, մեզ պետք է ուշադրության կենտրոնացում: Ուշադրությունը կարևոր է ոչ միայն ուսուցման համար, այլև այսօր համարվում է մարդու կյանքի կարևորագույն ռեսուրսը: Համենայնդեպս, բիզնես ընկերությունները հասկացել են, որ մարդու վրա ազդելու համար առաջնայինը նրա ուշադրությունը գրավելն է: Եթե կարողանաք մարդու ուշադրությունը գրավել, ապա կարող եք տիրանալ նրա ժամանակին, փողերին ու ազդել նրա վրա:

Աշակերտներին բավականաչափ զբաղեցնում են նաև սոցիալական ցանցերը: Մի խոսքով՝ սովորելու ժամանակ շատ քիչ է մնում: Որպեսզի սովորելու գործընթացը հնարավոր լինի, կրթության համակարգը պետք է փորձի գրավել աշակերտների ուշադրությունը:

Այսպիսով՝ սովորելը հնարավոր դարձնելու առաջին քայլը ուշադրության կենտրոնացումն է: Երբ աշակերտը կենտրոնացնում է ուշադրությունը, ուսուցանվող նյութը տեղափոխվում է աշխատանքային կամ կարճաժամկետ հիշողության մեջ: Մարդու կարճաժամկետ հիշողության հնարավորությունները սահմանափակ են, այսինքն՝ մարդը չի կարող միանգամից շատ բան սովորել: Ըստ գիտնականների՝ մարդը կարող է միանգամից սովորել լավագույն դեպքում 9-10 նոր բան: Որոշ գիտնականներ ավելի հոռետես են և համարում են, որ մարդը կարող է սովորել 4-5 նոր բան: Այս հանգամանքը շատ կարևոր է, քանի որ մեր դասագրքերում, դասերի ժամանակ հաճախ ականատես ենք լինում իրավիճակների, երբ կարճ ժամանակում աշակերտներին փոխանցվում են մի քանի տասնյակ նոր անուններ, տերմիններ ու հասկացություններ: Իսկ ի՞նչ կարելի է անել, որ աշակերտները հնարավորինս շատ բան սովորեն:

Նոր գիտելիքներ ձեռք բերելու աշակերտի հնարավորությունը մեծապես կախված է այն բանից, թե գիտելիքների նախնական ինչ պաշար ունի աշակերտը: Մեր գիտելիքների պաշարը պահեստավորվում է երկարատև հիշողության մեջ: Այն աշակերտները, ովքեր ունեն գիտելիքների հարուստ պաշար, ավելի շատ բան կարող են վերցնել նոր ուսուցանվող նյութից: Սրանից կարելի է կարևոր եզրահանգում կատարել՝ որքան շատ գիտելիքներ ունեք, այնքան հեշտ ու շատ կարող եք նոր բաներ սովորել:

Եթե կարճաժամկետ հիշողության առանձնահատկությունը սահմանափակ լինելն է, ապա երկարաժամկետ հիշողության առանձնահատկությունն այն է, որ այնտեղ մնում է խորքային առումով լավ հասկացած գիտելիքը: Այսինքն՝ այն ամենը, ինչը մենք մակերեսային ենք հասկացել, մնայուն չէ: Ցավոք, մեր կրթական համակարգը կառուցված է այնպես, որ մենք ավելի շատ մակերեսային բաներ ենք սովորում: Մեր կրթական համակարգը վազք է կրթական ծրագրի հետևից, ինչի պատճառով աշակերտները չեն հասցնում խորքային գիտելիքներ ձեռք բերել: Այս առումով, որպեսզի աշակերտները ունենան մնայուն գիտելիքներ, պետք է ուսուցանվող նյութը կրկնելու, ամրապնդելու, կիրառելու, կապակցելու հնարավորություններ ընձեռվեն: Ընդ որում՝ դա

պետք է արվի կանոնավոր և շարունակական ձևով: Այլ կերպ ասած՝ պետք է կարևորել ոչ միայն ուսումնական ծրագրի ընդգրկումը, այլև խորությունը:<sup>[1]</sup>

### Նպատակը.

- ✚ Նպաստել ուսումնական գործընթացի անհատականացմանը և դասապլանավորման ճկուն համակարգի ներդրմանը՝ նպաստելով սովորողների ինքնուրույնացմանը, աշխատանքի բարելավմանը և որակի բարձրացմանը:
- ✚ Տրամադրել տեղեկատվություն (սովորող, ուսուցանող, ուսուցիչ) *խառը ուսուցման տեխնոլոգիայի* վերաբերյալ, ինչպես նաև աջակցել դասընթացը *խառը ուսուցման տեխնոլոգիայով* արդյունավետ կազմակերպելու մեթոդներով:

## Խառը ուսուցման տեխնոլոգիա

### 1. Ի՞նչ է խառը ուսուցումը

Ուսուցման այս տեսակը չունի կոնկրետ սահմանում, այն մի քանի սահմանումներ ունի .

- ✚ «Ուսուցման մեթոդ, որը միավորում է տեխնոլոգիան և վիրտուալ գործունեությունը ավանդական ուսուցման հետ: Այն օգտագործում է պլանավորված գործունեություն, որն ունի բարձր մանկավարժական արժեք»:

Խառը ուսուցումն օգտագործում է տեխնոլոգիան՝ բարելավելու, փոխակերպելու ուսուցման գործընթացը:

Ինտերնետի մատչելիության հետ մեկտեղ հեռավար կրթությունը արդիական ու մատչելի դարձավ: Ուսուցիչները և կրթության ոլորտի այլ ներկայացուցիչներ հասկացան դասավանդման ժամանակակից և նորարարական մեթոդներ փնտրելու կարևորությունը:

- ✚ Պրակտիկաների տարածման մասնագետ Մայքլ Հորնը կարծում է, որ խառը ուսուցումը լավագույն միջոցն է կրթական ցանցի փոխակերպումը խթանելու համար:

Նա ասաց, որ խառը ուսուցումը տարածք է ստեղծում թիմային աշխատանքի և քննադատական մտածողության համար: Նա նաև ընդգծում է այս մոտեցման կարևորությունը ուսանողների համար՝ տալով նրանց և՛ գիտելիքներ, և՛ հնարավորություններ բարելավելու իրենց հմտությունները կյանքում հաջողության հասնելու համար:

✚ Խառը ուսուցումը երբեմն կոչվում է «անհատականացված ուսուցում» կամ «տարբերակված ուսուցում» կամ «կիսապրեզենտական կրթություն»:

Խառը ուսուցումը, որը նաև կոչվում է b-Learning, համատեղում է առցանց և օֆլայն ուսուցումը: Ուսանողները շփվում են ուսուցչի և նյութի հետ ինչպես ֆիզիկական դասասենյակի, այնպես էլ առցանց հարթակի միջոցով<sup>[2]</sup>:

Խառը ուսուցման դաս պլանավորելու ժամանակ մի քանի կարևոր քայլ պետք է կատարել

- Ձևակերպել դասի նպատակը
- Ներկայացնել նպատակից բխող ակնկալվող արդյունքները
- Կարողանալ պատասխանել հետևյալ հարցերին՝ ինչպես քննարկել դասի նպատակը սովորողների հետ

## 2. Խառը ուսուցման կազմակերպման նպատակով կիրառվող հարթակներ

Այդ հարթակները ուսումնական գործընթացը արագ, դյուրին, ինչպես նաև հեռավար և դեմ առ դեմ ուսուցման եղանակներով կազմակերպելու հնարավորություն են տալիս, որտեղ կարող ենք տեղադրել ուսուցման նյութ, սահիկ, տեսադաս տարբեր հարթակներից, հղումներ, առաջադրանքներ, անհատական հետադարձ կապ տալ և այլն:

Classroom- հարթակում կարող ենք ստեղծել մեր դասարանը և վերը նշվախ գործողությունները այդ դասարանի համար : Այս հարթակառում աշխատելու համար մեզ կօգնի յուրօրյան տեսանյութը<sup>[3]</sup> :

Moodle- հարթակը նման է Classroom հարթակին , բայց ունի մի փոքր ավելի հնարավորություններ: Այստեղ կարող ենք ամբողջ ուսուցման նյութը տեղադրել և սովորողների համար հասանելի դարձնել, երբ մենք ցանկանանք և որքանը ցանկանանք: Հարթակում աշխատելու համար մեզ կօգնի յուրօրը<sup>[4]</sup>:

Padlet-ը գրատախտակ է<sup>[5]</sup>, որեղ կարող ենք աշխատել միաժամանակ օնլայն տարբերակով, կարող ենք դասապլանավորում ունենալ , հղումով կիսվել և սովորողները կտեսնեն իրենց նոր դասի նյութը ,տրված հանձնարարությունները, կարող են անմիջապես աշխատել հարթակում, կամ իրենց աշխատանքը հղումով տեղադրել անհրաժեշտ դաշտում: Կարող են հաղորդագրություն թողնել , իրենց աշխատանքին ստանալ հետադարձ կապ: Աշխատանքի օրինակի հետ կարող եք ծանոթանալ հղմամբ <https://padlet.com/anushmkhitaryan85/b9zgjmtxj9inic9f> :

<http://skld.me/>-կրթական առցանց հարթակ՝ կրթության ոլորտի մասնագետների միջազգային երկխոսության համար: Ստեղծում են նախագծերի էկոհամակարգ պրոֆեսիոնալների համար:

### 3. Խառը ուսուցման տեսակները

#### 1. Կայններով ռոտացիայի խառը ուսուցում/ Station Rotation Blended Learning:

Station-Rotation խառը ուսուցումը մոդել է, որը թույլ է տալիս սովորողներին պտտվել կայաններով ֆիքսված ժամանակացույցով, որտեղ կայաններից առնվազն մեկը առցանց ուսուցման կայան է:

Այս մոդելն ավելի տարածված է տարրական դպրոցներում, քանի որ ուսուցիչները ծանոթ են կայարաններում և կենտրոններում պտտվելուն:

#### 2. Լաբորատորիայի ռոտացիայի խառը ուսուցում

Լաբորատոր ռոտացիայի մոդելը խառը ուսուցման համար նման է «Station Rotation»-ին: Այն թույլ է տալիս սովորողներին պտտվել կայանների միջով՝ ըստ սահմանված ժամանակացույցի, հատուկ լաբորատոր համակարգչային լաբորատորիայում, որը թույլ է տալիս ճկուն ժամանակացույց անել

ուսուցիչների հետ՝ հնարավորություն տալով դպրոցներին ամբողջությամբ օգտագործել առկա համակարգչային լաբորատորիաները:

### **3. Հեռավար խառը ուսուցում (նաև հայտնի է որպես հարստացված վիրտուալ ուսուցում)**

Հարստացված վիրտուալ խառը ուսուցման մեջ սովորողը կենտրոնանում է առցանց դասընթացն ավարտելու վրա՝ ընդհատումներով/անհրաժեշտության դեպքում միայն հանդիպելով ուսուցչի հետ:

Վիրտուալ խառը ուսուցման հարստացված մոդելը թույլ է տալիս սովորողներին աշխատել ուսուցիչների հետ և սովորել նրանցից առցանց, բայց ոչ ավանդական դասարանում:

### **4. Ճկուն խառը ուսուցում /Flex Blended Education**

Խառը ուսուցումը ներառում է «Flex»: Դա մի տեսակ է, որտեղ առցանց ուսուցումը կազմում է սովորողների կրթության հիմքը, չնայած այն երբեմն ուղղորդում է սովորողներին դեպի օֆլայն գործունեություն:

Սովորողները հետևում են ճկուն, անհատականացված ուսուցման ծրագրին, որը համատեղում է ուսուցման բոլոր եղանակները: Դեմ առ դեմ աջակցությունը տրամադրվում է ռեկորդային ուսուցչի և այլ մեծահասակների կողմից՝ ըստ անհրաժեշտության:

Դա ներառում է այնպիսի գործողություններ, ինչպիսիք են փոքր խմբերի ուսուցումը, խմբային նախագծերը և անհատական ուսուցումը:

### **5. Շրջված դասարան**

Խառը ուսուցման ամենահայտնի ձևը «շրջված դասասենյակն» է: Սովորողներին սովորեցնում են բովանդակություն տանը, այնուհետև վարժվում են այն օգտագործել դպրոցում՝ ուսուցիչների և հասակակիցների աջակցությամբ: Դա թույլ է տալիս ավանդական դերերի «շրջվել» յուրաքանչյուր տարածության մեջ:

### **6. Անհատական ռոտացիոն խառը կրթություն**



Անհատական ռոտացիան թույլ է տալիս սովորողներին պատվել կայանների միջև, բայց ըստ իրենց ժամանակացույցի կամ ուսուցչի ծրագրային ալգորիթմների:

Սովորողները ստիպված չեն պատվել դեպի բոլոր կայանները, ի տարբերություն ռոտացիոն այլ մոդելների: Նրանք պատվում են միայն իրենց տրամադրված ցանկի կայաններով:

## **7. Նախագծերի վրա հիմնված խառը ուսուցում**

Նախագծերի վրա հիմնված համակցված ուսուցումը մեթոդ է, որտեղ սովորողը օգտագործում է առցանց ուսուցում (կամ ինքնուրույն մուտք, կամ դասընթացներ) և դեմ առ դեմ հրահանգներ՝ ստեղծելու, կրկնելու և հրապարակելու նախագծային ուսուցման արտադրանքներն ու առաջադրանքները:

## **8. Ինքն ուղղորդված խառը ուսուցում**

Ինքնուղղված խառը ուսուցումը սովորողներին թույլ է տալիս օգտագործել առցանց և դեմ առ դեմ ուսուցումը՝ ուղղորդելու իրենց հարցումները, հասնելու ուսուցման պաշտոնական նպատակներին և մենթորների հետ կապվելու առցանց և օֆլայն:

Ուսուցումն իրականացվում է ինքնուրույն, և, հետևաբար, ֆիզիկական ուսուցիչների և առցանց ուսուցման դերերը այնքան էլ կարևոր չեն: Չկան նաև պաշտոնական առցանց դասընթացներ:

Ինքնուղղված խառը ուսուցումը ուսուցիչներին ներկայացնում է մարտահրավեր՝ գնահատել հաջողությունը և ինչ-որ կերպ ժխտել ուսուցման փորձի իսկությունը:

Սովորողները բախվում են իրենց ուսումնառությունը խթանելու համար նյութերի, գործընթացների և ներուժի մոդելներ գտնելու մարտահրավերին: Նրանք նաև պետք է կարողանան ճանաչել, թե ինչն է աշխատում և ինչու, ինչպես նաև անհրաժեշտության դեպքում կատարել ճշգրտումներ:

Մինչ որոշ սովորողներ կարող են թռչել փոքր աջակցությամբ, մյուսները պահանջում են հստակ և չափելի ուղիներ ինքնուրույն հետևելու համար:

## **9. Ներսից դուրս Խառը ուսուցում**

Ներսից-դրսից խառը ուսուցման փորձառությունները նախատեսված են դասարանից այն կողմ «ավարտելու» կամ «ավարտելու» համար, սակայն դեռևս կարիք ունեն և օգտվում են առցանց և ֆիզիկական տարածքների եզակի առավելություններից:

Ներսից դուրս և դրսից ներս մոդելներին ավելի քիչ մտահոգում է «առցանց ուսուցման» բնույթը, քան դպրոցի պատերից այն կողմ հնարավորությունների, հարթակների, տարածքների և մարդկանց վրա շեշտադրումը:

«Առցանց» բաղադրիչները կարող են ներառել ինքնուրույն հարցումներ, ինչպես նաև էլեկտրոնային ուսուցման պաշտոնական դասընթացներ:

Դրսում խառը ուսուցումը պահանջում է փորձագետի առաջնորդություն, ուսուցման հետադարձ կապ և բովանդակության ուսուցում: Անհրաժեշտ է նաև հոգեբանական և բարոյական աջակցություն ստանալ դեմ առ դեմ շփումների միջոցով:

Երեք «տարածքներից» յուրաքանչյուրը լավ մշակված է և խաղում է իր ուժեղ կողմերով:

## **10. Խառը ուսուցում դրսում**

Դրսում – Խառը ուսուցման փորձը նախատեսված է ոչ ակադեմիական առցանց և ֆիզիկական միջավայրում սկսելու համար, բայց ավարտվում է դասարանում:

Դա կարող է վերաբերել գնահատման ավանդական ձևերին և տառային գնահատականներին կամ ավելի ավանդական ուսուցմանը :

Երեք «տարածքներից» յուրաքանչյուրը լավ մշակված է և խաղում է իր ուժեղ կողմերով: Նրանք լրացնում են միմյանց:

Թեև օրինաչափությունը դրսից է, ի տարբերություն Հեռավոր խառը ուսուցման, այնուամենայնիվ, ամեն օր դեմ առ դեմ փոխազդեցությունների միջոցով աջակցության, առաջնորդության, ուսուցման և աջակցության կարիք կա:

## 11. Լրացուցիչ համակցված կրթություն

Այս մոդելը սովորողներին թույլ է տալիս կամ 100% առցանց ուսուցում կատարել՝ լրացնելու իրենց դեմ առ դեմ ուսուցումը կամ ամբողջությամբ դեմ առ դեմ ուսուցման փորձը՝ առցանց ուսուցումն ավելացնելու համար:

Հիմնական գաղափարն այստեղ լրացնելն է կրիտիկական ուսուցման նպատակները, որոնք ամբողջությամբ կատարվում են մեկ տարածքում: «Հակառակ տարածությունը» ուսանողներին տալիս է հատուկ լրացնող փորձառություններ, որոնք նրանք չեն կարող կամ չեն ունեցել նախորդ տարածքում:

## 12. Խառը վարպետության վրա հիմնված ուսուցում

Սովորողները հերթափոխով անցնում են դեմ առ դեմ և առցանց ուսուցման միջով (գործողություններ, գնահատման նախագծեր և այլն): Վարպետության վրա հիմնված ուսուցման և պատակ և երի ձեռքբերման հիման վրա:

Գնահատման ձևավորումը էական նշանակություն ունի վարպետության վրա հիմնված ուսուցման փորձի մեջ: Գնահատման համար թվային և դեմ առ դեմ գործիքներ օգտագործելու կարողությունը հզոր է, բայց նաև բարդ՝ կախված սովորող մտածելակերպից:

## 4. Խառը ուսուցման առավելությունները

Էլեկտրոնային ուսուցման լավագույն եզրակացությունն այն էր, որ ոչ մեկը մյուսից լավը չէ: Երկուսն էլ ունեն իրենց ուժեղ կողմերը և կարելի է համատեղել:

Համատեղելով առցանց և օֆլայն ուսուցումը, հնարավոր է օգտագործել երկուսն էլ: Հետևյալ կարևոր կետերը կարելի է առանձնացնել.

- Ժամանակի ավելի մեծ ճկունություն;
- Նվազեցնում է շարժունակության պահանջները;

- Նվազեցնում է ծախսերը
- Այն խրախուսում է մասնակիցների միջև ինտեգրումը և հետագա փորձի փոխանակումը:
- Նպաստում է ուսանողների գնահատմանը;
- Թույլ է տալիս դաշտային աշխատանքներ և այցելություններ տեսարժան վայրերում.
- Բարելավում է ուսուցման արդյունքները՝ օգտագործելով ավելի շատ տեղեկատվական աղբյուրներ

Խառը ուսուցումը կամ շրջված դասի մոդելը խրախուսում է սովորողներին նախ ինքնուրույն աշխատել առցանց: Դրանից հետո սովորողները գալիս են ուսուցչի հետ միասին քննարկելու հասկացություններն ու գաղափարները կամ գործնական աշխատանքի միջոցով աշխատելու համար: Այս մոդելը կարող է շատ օգտակար լինել որոշ ուսանողների համար:

### **Խառը ուսուցումը խրախուսում է փոխազդեցությունը**

Սովորողները, որոնք հակված են դասարանում ավելի քիչ խոսելու, կարող են իրենց ազատ զգալ: Տան հարմարավետության մեջ տեղեկատվություն վերցնելուց հետո նրանք կարող են իրենց ավելի հարմարավետ զգալ անձամբ մասնակցելիս:

### **Ուսուցիչներին հասանելի է լրացուցիչ նյութեր, գործիքներ**

Առցանց ուսուցման շատ նյութեր բաց են, հասանելի են բոլորի համար: Սա ուսուցիչներին ավելի լավ հնարավորություն է տալիս հետևելու սովորողների առաջընթացին: Այս նյութերը կարող են նաև ծնողներին ու շաղկրության կենտրոնում պահել՝ կապված իրենց երեխայի առաջընթացի հետ:

### **Խառը ուսուցումը օգտագործում է ծանոթ ռեսուրսները**

Սովորողները պարբերաբար շրջապատված են տեխնոլոգիայով : Համակցված ուսուցումը ներառում է այնպիսի աղբյուրներ, ինչպիսիք են պլանշետները, ծրագրերը, դյուրակիր

համակարգիչները և սմարթ գրատախտակները, որոնք ծանոթ և գրավիչ են սովորողների մեծ մասի համար:

Խառը ուսուցումը նոր հասկացություն չէ: Արդեն մի քանի տասնամյակ է, ինչ այն դասարանում է: Այնուամենայնիվ, մնում է տեսնել, որ խառը սովորելը կամ հիբրիդային կրթության ավելի կայուն տարբերակը կդառնա կրթության ապագա<sup>[6]</sup>:

## 5. Արդյունավետ հետադարձ կապ ապահովելու ուղիներ

Խառը ուսուցում և, առհասարակ, արդյունավետ ուսուցում իրականացնելու համար կարևոր է դասարանում դրական միջավայրի ստեղծումը: Անհրաժեշտ է, որ սովորողը վստահի ուսուցչին ու ազատ լինի իր կարծիքներն ու մտքերը արտահայտվելու մեջ: Այս ամենին խթան կհանդիսանա ուսուցչի արդյունավետ հետադարձ կապը:

### 1. Հետադարձ կապը պետ է լինի կրթական, իրատեսական, հավասարակշռված

Հետադարձ կապ տալը նշանակում է սովորողներին բացատրել, թե կոնկրետ ինչ են անում նրանք ճիշտ և սխալ: Այնուամենայնիվ, հետադարձ կապի կենտրոնացումը պետք է եականորեն հիմնված լինի այն բանի վրա, թե ինչ են անում սովորողները: Սովորելու համար ամենաարդյունավետ արձագանքն այն է, երբ սովորողներին տրվում է օրինակ և բացատրություն, թե ինչն էր ճիշտ և սխալ իրենց աշխատանքում: Օրինակ՝ «սենդվիչ»՝ հաճոյախոսություն, ցանկություն, հաճոյախոսություն:

Հ.Գ. Կարմիր թանաքի օգտագործումը գրավոր մեկնաբանություններում ինքնին «արգելք» է ուսուցչի մեկնաբանությունների վերաբերյալ աշակերտների ընկալման համար: Որպես այլընտրանք, փորձեք օգտագործել կանաչ թանաք, քանի որ այն ավելի «բարեկամական» է: Անպայման սովորողին ցույց տվեք, թե ինչն է նա կատարել ճիշտ:

### 2. Հետադարձ կապը պետք է լինի ժամանակին

Երբ հետադարձ կապը տրվում է անմիջապես աշխատանքից հետո, սովորողները դրական են արձագանքում և վստահորեն հիշում ուսուցման գործընթացը: Եթե երկար ժամանակ հետադարձ

կապ չենք տալիս, ժամանակ ենք բաց թողնում, ապա, ամենայն հավանականությամբ, աշակերտը չի կարողանա կապել հետադարձ կապն ու գործողությունը:

2. Գ. Եթե մեկ շաբաթից ավելի ուշ տրամադրեք ձեր կարծիքը սովորողի գրավոր աշխատանքի վերաբերյալ, այն կարող է զգալիորեն հնացած լինել:

### **3. Ուշադրություն դարձնել սովորողների անհատական կարիքին**

Շատ կարևոր է, որ յուրաքանչյուր սովորողի մոտենանք անհատապես՝ հետադարձ կապ տալով: Մեր դասարանները ներկայացնում են սովորողների լայն տեսականի: Որոշ սովորողների պետք է մղել ավելի բարձր մակարդակի հասնելու համար, մինչդեռ մյուսներին պետք է շատ ուշադիր վարվել, որպեսզի չխանգարեն սովորելուն և չվնասեն դրան:

Ինքնագնահատական. Կարևոր է հավասարակշռությունը աշակերտի զգացմունքները չվնասելու և պատշաճ խրախուսման միջև:

### **4. Տվեք 4 հարց**

Արդյունավետ ուսուցման վերաբերյալ հետազոտությունները ցույց են տվել, որ սովորողները ցանկանում են իմանալ, թե որտեղ են նրանք, երբ սովորում են: Հետևյալ չորս հարցերի կանոնավոր պատասխանների տրամադրումը կօգնի ապահովել որակյալ հետադարձ կապ: Այս հարցերը կարող են օգտակար լինել ծնողներին հետադարձ կապ տրամադրելիս.

- Ի՞նչ կարող է անել սովորողը:
- Ի՞նչ չի կարող անել սովորողը:
- Ինչպե՞ս է սովորողի աշխատանքը համեմատվում նրանց մյուս աշխատանքների հետ:
- Ինչպե՞ս կարող է սովորողը բարելավել իր աշխատանքը:

### **5. Հետադարձ կապը պետք է վերաբերի հմտությանը կամ հատուկ գիտելիքին**

Այստեղ է, որ ռուբրիկան դառնում է օգտակար գործիք: Ռուբրիկան գործիք է՝ ակնկալիքների և առաջադրանքների միջև կապը մարմնավորելու համար: Արդյունավետ սուբյեկտները

սովորողներին տրամադրում են կոնկրետ տեղեկատվություն իրենց ուսման մասին՝ ըստ սահմանված չափանիշների:

## **6.Սովորողներին առաջնորդեք ուսումնական նպատակին հասնելուն.**

Սովորողների կանոնավոր «ոչ պաշտոնական ստուգումները» թույլ են տալիս նրանց իմանալ, թե որտեղ են նրանք իրենց ուսումնական գործընթացում դասարանում և ձեզ հետ: Օգտագործեք «4» հարցերը՝ ձեր կարծիքը կառավարելու համար:

Հ.Գ. Ուշադիր եղեք, որ աշակերտների համար գրելը չվերածվի պատժի և լրացուցիչ սթրեսի:

Սովորողները պետք է հետևողականորեն օգուտ քաղեն ձեր տրամադրած հետադարձ կապից, քանի որ նրանք ավելի լավ գիտեն, թե ինչ պետք է անեն հաջորդ անգամ ավելի լավ հանդես գալու համար:

## **7.Կազմակերպեք անհատական հանդիպումներ**

Սովորողի հետ անհատական հանդիպում ունենալը հետադարձ կապ ապահովելու ամենաարդյունավետ միջոցներից է: Սովորողը հուսով է, որ իրեն ուշադրություն կդարձնեն և անհրաժեշտ հարցեր տալու հնարավորություն կստեղծվի: Անհատական հանդիպումը պետք է լինի ընդհանուր դրական, քանի որ դա կխրախուսի սովորողին անհամբեր սպասել հաջորդ հանդիպմանը: Ինչպես ուսուցման բոլոր ասպեկտներում, այս ռազմավարությունը պահանջում է ժամանակի լավ կառավարում: Հնարավոր է զրույց վարել սովորողի հետ, երբ մյուս սովորողները աշխատում են անհատական: Հանդիպման տևողությունը չպետք է տևի 10 րոպեից ավելի:

## **8. Հետադարձ կապը կարող է լինել բանավոր, ոչ բառային կամ գրավոր**

Համոզվեք, որ դուք չեք խոժոռվում, երբ, օրինակ, ուսանողին թեստ եք վերադարձնում: Կարևոր է, որ մենք վերահսկենք մեր ոչ խոսքային ազդանշանները, քանի որ դեմքի արտահայտություններն ու ժեստերը նույնպես հետադարձ կապի միջոցներ են:

## **9. Կենտրոնացեք մեկ ունակության վրա**

Յուրաքանչյուր հանդիպմանը նպատակահարմար է քննարկել աշակերտի միայն մեկ հմտություն, այլ ոչ թե հաշվի առնել այն ամենը, ինչ սխալ է: Մա շատ ավելի մեծ ազդեցություն է թողնում սովորողի վրա: Հաջորդ հանդիպմանը դուք կարող եք վերցնել հաջորդ, նոր ուշադրությունը:

## **10. Նախատեսեք այլընտրանքային հանդիպումներ դասարանի կամ սովորողների համար**

Օգտագործեք այս ռազմավարությունը, երբ գնահատում եք վիկտորինաները կամ թեստերը: Այս ռազմավարությունը ձեզ անհրաժեշտ ժամանակ է տրամադրում որակյալ հետադարձ կապ տալու համար: Ուսանողները նաև կիմանան, թե երբ է ձեզ հետ հանդիպելու իրենց հերթը, և, հավանաբար, հանդիպման համար կպատրաստեն իրենց հարցերը:

## **11. Սովորեցրեք սովորողներին միմյանց հետադարձ կապ տան.**

Ցույց տվեք, թե ինչպես պետք է լինի արձագանքը և հնչի: Սովորողների հետ վարժվեք, թե ինչպես միմյանց կառուցողական արձագանք տալ դրական և օգտակար ձևով: Խրախուսեք սովորողներին օգտագործել նշումներ՝ դա արձանագրելու համար

## **12. Դիմեք չափահասների հետադարձ կապի համար**

Կարող եք խնդրել մեկ այլ ուսուցչի կամ դպրոցի հյուրի կարողալ աշակերտի աշխատանքը կամ գնահատել նրա թեստը: Սովորողների աշխատանքի որակը տասնապատկվում է.

## **13. Օգտագործեք նշումների տետր**

Հանդիպման ընթացքում սովորողը կարող է օգտագործել նոթատետր՝ գրառումներ անելու համար, երբ դուք բանավոր արձագանք եք տալիս:

## **14. Օգտագործեք մեկնաբանությունների բաժինը**

Յուրաքանչյուր սովորողի համար ձեր գրառումներում սահմանեք առանձին բաժին:

Յուրաքանչյուր սովորողի մասին գրեք ամենօրյա կամ շաբաթական թվագրված

մեկնաբանություններ: Նշեք աշակերտի լավ հարցերը, նրա վարքագիծը, ինչն է պետք բարելավել,



թեստերը և այլն: Իհարկե, դա կպահանջի ժամանակի կազմակերպում, բայց երբ գա աշակերտի կամ ծնողի հետ հանդիպելու ժամանակը, դուք կունենաք անհրաժեշտ նյութը:

### **15. Դասի սկզբին վերադարձնել ստուգված թեստը**

Սովորողի աշխատանքը վերադարձնելը դասի սկզբում ավելի ցանկալի է, քան վերջում, քանի որ աշակերտը կկարողանա տալ անհրաժեշտ հարցերը և քննարկել դրանք առաջիկա դասի ընթացքում:

### **16. Օգտագործել ծանոթություններ**

Երբեմն սովորողի գրավոր մեկնաբանություն տեսնելն ավելի արդյունավետ է, քան բանավոր արձագանք լսելը: Ինքնուրույն աշխատանք կատարելիս կարող եք մեկնաբանություն գրել սովորողի աշխատանքի մասին և դնել նրա գրասեղանի վրա՝ ստուգման համար: Որոշ աշակերտներ չեն սիրում, երբ իրենց նկատողություն են անում ամբողջ դասարանի ներկայությամբ առաջադրանքում ներգրավվելու համար:

### **17. Անկեղծորեն գովեք**

Աշակերտները արագ են հասկանում, երբ ուսուցիչը պաշտոնապես գովում է աշակերտի ձեռքբերումները, և նրանք փորձում են ստանալ այդ գովասանքը: Եթե դուք անընդհատ ասում եք ուսանողներին. «Հիանալի աշխատանք», «Լավ աղջիկ», «Հիանալի», բայց միևնույն ժամանակ չեք բացատրում, թե կոնկրետ ինչն է նրա աշխատանքում կամ պատասխանում առաջացրել ձեր դրական արձագանքը, այս խոսքերն արագ կկորցնեն իրենց նշանակությունը: Գովաբանել կառուցողական. սովորողը պետք է հասկանա, թե կոնկրետ ինչի համար է իրեն գովաբանում: Դուք կարող եք մեծացնել գովասանքի էֆեկտը՝ զանգահարելով աշակերտի ծնողներին:

Իրական արձագանքներով մեկնաբանությունները և առաջարկությունները պետք է լինեն «կենտրոնացված, գործնական՝ հիմնված այն գնահատման վրա, թե ինչ կարող է ուսանողն արդեն անել և ինչի կարող է հասնել»:

### **18. «Ես նկատեցի... »**

Ուսուցչի կողմից սովորեղին ճանաչումը, նրա դրական պահվածքը, առաջադրանքների կատարման ընթացքում նրա գործադրած ջանքերը էական դրական ազդեցություն են ունենում ուսուցման վրա: Օրինակ՝ «Ես նկատեցի, որ երբ դուք վերադասավորեցիք այունակի թվերը, դուք կարողացաք խնդիրը ճիշտ լուծել», «Ես նկատեցի, որ դուք հասկացաք, թե ինչպես ճիշտ գրել խնդրի հայտարարությունը» կամ «Ես նկատեցի, որ դուք ժամանակին եք հաճախում դպրոց այս շաբաթվա դասերի համար»: Այս մոտեցումը աշակերտին պարզ կդարձնի, որ նրա ջանքերն աննկատ չեն մնացել: Մա նրա համար լրացուցիչ մոտիվացիա կլինի:

### **19. Կիսվեք օրինակներով**

Քննարկեք աշակերտի հետ գնահատման և/կամ հետադարձ կապի նպատակները: Քննարկեք թե ինչպես կուզենայիք լինել «գերազանց» գնահատված աշխատանքը, և, ընդհակառակը, ինչպիսին պետք է լինի «վատ» գնահատված աշխատանքը: Մա հատկապես կարևոր է ավագ դպրոցում :

### **20. Խրախուսեք սովորողներին տալ Ձեզ հետադարձ կապ**

Ինչո՞ւ սովորողներին չտալ այդ հնարավորությունը: Հետադարձ կապը դարձրեք անանուն: Ի՞նչն է նրանց դուր եկել ձեր դասում: Ի՞նչը չհավանեցիր: Եթե ուսանողները լինեին ուսուցչի տեղում, ի՞նչ կանեին այլ կերպ: Ի՞նչ եք սովորեցրել նրանց որպես ուսուցիչ<sup>[7]</sup>:

# Եզրակացություն

Այսպիսով, խառը ուսուցումը հնարավորություն է տալիս սովորողների համընդհանուր ներառմանը, ուսուցման որակի բարձրացմանը, սովորողների կարողությունների և հմտությունների բացահայտմանը: Սովորողների մոտ զարգացնում է ինքնակրթվելու հմտություններ և յուրովի սովորելու կարողություններ, բայց միաժամանակ ուսուցիչը և ծնողը պետք է ուշադիր և հետևողական լինեն սովորողին ուղղորդելու օգտագործվող կայքերի ապահովության հարցում:

Խառը ուսուցումը կիրառելով դասարանում կարողանում ենք ներգրավել սովորողներին գրեթե ամբողջությամբ, քանի որ նյութը միաժամանակ մատուցվում և ներկայացնելու հնարավորություն է տրվում տարբեր եղանակներով՝ տեսանյութ, ուսուցչի բացատրություն, դիտակտիկ նյութ:

Խառը ուսուցման կարևոր առանձնահատկություններից է խմբային աշխատանքը, հետադարձ կապ տալու լայն հնարավորությունը, դասի նպատակների հստակ և չափելի ձևակերպելը, որը նաև շատ արդյունավետ է լինում, երբ նպատակները սահմանում ենք սովորողների հետ և նրանք հետևողական են լինում:

Ֆիզիկա առարկայի դասընթացը շատ հաջողված է ստացվում այս մեթոդով, քանի որ լաբորատորիաներ չունեն շատ դպրոցներ և դիտակտիկ նյութերը դասավանդման անհրաժեշտ մասն են կազմում: Արդեն քսանից ավել ֆիզիկա առարկայի ուսուցչի հետ եմ համագործակցում STEM ծրագրի շրջանակներում, որտեղ սովորում ենք օգտվել առցանց շատ լաբորատորիաներից և կայքերից, որոնց օգտագործումից հետո արդյունքով կիսվում ենք միմյանց հետ և բարելավում ենք անհրաժեշտության դեպքում:

Շատ կարևոր է, խառը ուսուցման համար, օնլայն հարթակների տիրապետելը, առանց որոնց հնարավոր չէ իրականացնել խառը ուսուցում: Ժամանակակից տեխնոլոգիաներն ընտրության լայն հնարավորություն են ընձեռնում թե՛ տեսանյութերի, թե՛ լաբորատոր աշխատանքների օնլայն կայքերի, թե՛ օնլայն գրատախտակների, թե՛ տեսասահիկների պատրաստման, թե՛ աշխատանքային հարթակների, որտեղ կարող ենք ստեղծել դասարաններ:

## Գրականության ցանկ

1. <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/georgien/16023.pdf>
2. <https://schoolandtravel.com/hy/blended-learning/>
3. <https://youtu.be/XQrlh5qV8q4>
4. <https://youtu.be/TBNO2xzcLFk>
5. <https://youtu.be/5BfT4WaVVfE>
6. <https://www.eiu.am/wp-content/uploads/2020/06/>
7. **[SKLAD http://skld.me](http://skld.me)**